

ความท้าทายของ “เวียดนาม” ในการเป็นประธานอาเซียนปี ๒๕๖๓

ปี ๒๕๖๓ (ค.ศ.๒๐๒๐) ถือเป็นปีแห่งการจัดกิจกรรมสำคัญของเวียดนาม เช่น การฉลองครบรอบ ๙๐ ปีการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม การครบรอบ ๗๕ ปีวันก่อตั้งกองทัพประชาชนเวียดนาม และการได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกไม่ถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (UNSC) นอกจากนี้ เวียดนามยังมีการกิจสำคัญในการดำรงตำแหน่ง “ประธานอาเซียนปี ๒๕๖๓” โดยเวียดนามจะมุ่งเน้นส่งเสริมการเชื่อมโยงกันในภูมิภาค การเสริมสร้างความใกล้ชิดทางเศรษฐกิจระหว่างกันอย่างแน่นแฟ้น ควบคู่ไปกับการมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ในการรักษาไว้ซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของอาเซียน ภายใต้แนวคิด “Cohesive and Responsive” จึงถือเป็นความท้าทายของเวียดนามในฐานะประธานอาเซียน ว่าจะสามารถนำพาอาเซียนไปในทิศทางใด ท่ามกลางความผันผวนของสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกภูมิภาคในปัจจุบัน...?

ประเด็นหลักต้นของ “เวียดนาม” ในฐานะประธานอาเซียน

เวียดนามได้กำหนดแนวทางหลักในการขับเคลื่อนอาเซียน ได้แก่ “Cohesive and Responsive” เพื่อตอบสนองต่อความท้าทายที่เกิดจากการพัฒนาของสังคมโลกในปัจจุบัน และเชื่อมโยงระหว่างกันมากยิ่งขึ้น โดยมีประเด็นสำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

ประการแรก เวียดนามจะส่งเสริมบทบาทและการมีส่วนร่วมของอาเซียนในด้านการรักษาสันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพในภูมิภาค บนพื้นฐานของหลักการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความร่วมมือภายในภูมิภาค **ประการที่สอง** ส่งเสริมความเชื่อมโยงและการปรับตัวในภูมิภาค โดยการนำโอกาสและความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม ครั้งที่ ๔ มาปรับใช้อย่างเหมาะสม เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ การเงิน และสังคมอย่างทั่วถึงและยั่งยืน **ประการที่สาม** สร้างความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของอาเซียน และส่งเสริมให้ประชาชนรับรู้ถึงคุณค่าดังกล่าว **ประการที่สี่** สนับสนุนความร่วมมือด้านสันติภาพและการพัฒนาที่ยั่งยืนกับนานาประเทศทั่วโลก และส่งเสริมบทบาทของอาเซียนในการมีส่วนร่วมกับประชาคมโลก และ **ประการที่ห้า** พัฒนาระบบการปรับตัวและประสิทธิภาพพลไกการดำเนินงานของอาเซียน รวมถึงการพัฒนาเพื่อปฏิรูปสถาบันของอาเซียน

บทวิเคราะห์: ความท้าทายของเวียดนามในการเป็นประธานอาเซียนปี ๒๕๖๓

การหารือในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ :

ที่ผ่านมา เวียดนามมีท่าทีที่แข็งกร้าวต่อการอ้างสิทธิ์ครอบครองพื้นที่ทะเลจีนใต้ของจีนมาโดยตลอด อันจะเห็นได้จากการพยายามผลักดันเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น การให้กิจกรรมของจีนในพื้นที่ที่เป็นข้อพิพาท อาทิ การสร้างเกาะเทียม และสิ่งอำนวยความสะดวกทางทหารให้เป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย เป็นต้น ดังนั้น เวียดนามอาจใช้เวทีอาเซียนในการผลักดันประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทในทะเลจีนใต้เข้าเป็นวาระสำคัญในที่ประชุมต่าง ๆ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อให้เกิดการจัดทำประมวลการปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (Code of Conduct in the South China Sea : COC) ทั้งในเชิงข้อตกลงและการปฏิบัติให้เกิดขึ้นโดยเร็ว ซึ่งในประเด็นนี้ถือเป็นความท้าทายในการแสดงบทบาทประธานอาเซียนของเวียดนาม ในการสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเจรจาจัดทำ COC ตลอดจนมาตรการที่เป็นรูปธรรมที่จะสามารถลดความตึงเครียดต่อสถานการณ์ในทะเลจีนใต้

การรักษาความเป็นแกนกลางของอาเซียน (ASEAN Centrality) : จากการขยายบทบาทของชาติมหาอำนาจเข้ามาในภูมิภาค อันจะเห็นได้จากการที่ สหรัฐฯ ได้ใช้ “อินโด-แปซิฟิก”

“COHESIVE AND RESPONSIVE”

- 1 ส่งเสริมบทบาท และการมีส่วนร่วมภายในภูมิภาค
- 2 ส่งเสริมความเชื่อมโยง และการปรับตัวในภูมิภาค
- 3 ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักอัตลักษณ์ของอาเซียน
- 4 สนับสนุนความร่วมมือกับนานาประเทศ
- 5 พัฒนาระบบการปรับตัว และประสิทธิภาพในการทำงานของอาเซียน

มาเป็นกรอบทางยุทธศาสตร์ในการเข้ามาเกี่ยวข้องกับเอเชีย สำหรับจีนกำลังขยายบทบาทของตนผ่านโครงการ “The Belt and Road Initiative” ในขณะที่ประเทศสมาชิกอาเซียนมีท่าทีต่อชาติมหาอำนาจทั้งสองประเทศที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของประธานอาเซียนในการกำหนดบทบาทและวางท่าทีที่เหมาะสมต่อแรงกดดันจากชาติมหาอำนาจที่มีอิทธิพลในการกำหนดโครงสร้างสถาปัตยกรรมความมั่นคงในภูมิภาค โดยการรักษาไว้ซึ่งความเป็นแกนกลางของอาเซียน (ASEAN Centrality)

แรงกดดันทางเศรษฐกิจจากชาติมหาอำนาจ : จากการที่อินเดียได้ถอนตัวจาก “ความตกลงพหุมิตรทางการค้าระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP)” ในการประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ครั้งที่ ๓๕ เมื่อ ระหว่างวันที่ ๒-๔ พ.ย.๖๒ โดยให้เหตุผลว่าความตกลง RCEP ไม่ได้ตอบสนองต่อปัญหาที่อินเดียกำลังเผชิญอยู่ ซึ่งที่ผ่านมาอาเซียนตั้งเป้าว่าหากความตกลง RCEP สำเร็จ จะสามารถสร้างเขตการค้าเสรีที่ใหญ่ที่สุดในโลกที่มีอาเซียนเป็นศูนย์กลางได้ แต่หากขาดอินเดีย ซึ่งถือครองสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมโลก (Gross Domestic Product: GDP) ถึงร้อยละ ๗.๙๘ ย่อมกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ของความตกลง RCEP อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นจึงถือเป็นความท้าทายของประธานอาเซียนในการนำพาอินเดียให้กลับมาร่วมลงนามในความตกลง RCEP และผลักดันการเจรจาความตกลง RCEP ให้แล้วเสร็จตามที่อาเซียนตั้งเป้าหมายไว้

สำหรับ “**ประเด็นเร่งด่วนของเวียดนามในการเป็นประธานอาเซียนปี ๒๕๖๓**”^๑ เวียดนามควรนำพาอาเซียนให้สนใจประเด็นเหล่านี้

การมีส่วนร่วมของอาเซียนในเศรษฐกิจดิจิทัล : โดยในปี ๒๕๖๘ เศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ตของอาเซียน จะมีมูลค่าสามแสนล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งปัจจุบันเศรษฐกิจดังกล่าวมีส่วนร้อยละ ๗ ของ GDP ของอาเซียน และยังมีโอกาสในการเติบโตอย่างมาก ดังนั้น อาเซียนควรสร้างการตระหนักรู้ถึงประโยชน์ของ “การเป็นดิจิทัล (Digitisation)” เพื่อเป็นการขยายการมีส่วนร่วมในเศรษฐกิจดิจิทัลในอาเซียน สร้างโอกาสและรายได้ในภาพรวมให้กับอาเซียนอย่างมหาศาล

การรับมือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ : เนื่องจากระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้น อุณหภูมิและอากาศที่แปรปรวน ส่งผลกระทบต่อปริมาณพืชผลการเกษตร การแพร่กระจายของเชื้อโรคต่อพืช สัตว์ และมนุษย์ โดย Asian Development Bank (ADB) ประเมินว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จะลด GDP อาเซียนลงร้อยละ ๑๑ ภายในปี ๒๖๔๓ (ค.ศ.๒๑๐๐) ดังนั้น อาเซียนควรมีข้อตกลงที่มีผลผูกมัดในการรับมือกับปัญหามหอกควันข้ามแดนเพื่อบรรลุเป้าหมายการยุติปัญหาดังกล่าวในปี ๒๕๖๓

การบูรณาการทางการค้าที่แน่นแฟ้น : ความสำเร็จเชิงเศรษฐกิจของอาเซียนที่พึ่งพาการค้า การลงทุนภายในภูมิภาค ตลอดจนสหรัฐฯ และยุโรป อาจไม่ทำให้อาเซียนบรรลุการเป็นเศรษฐกิจที่ใหญ่เป็นอันดับ ๔ ของโลกในปี ๒๐๓๐ ดังนั้น การบูรณาการกับหุ้นส่วน

ทางการค้าอื่น จึงกลายมาเป็นความต้องการและแรงสนับสนุนจากชาติสมาชิกอาเซียน ดังจะเห็นได้จาก ในปี ๒๕๖๒ อาเซียนมีความสำเร็จของการบรรลุความตกลง RCEP หลังจากเจรจามานาน ๗ ปี ความสำเร็จดังกล่าวทำให้อาเซียนและสมาชิก RCEP ครอบคลุมร้อยละ ๓๐ ของการค้า และ GDP โลก รวมทั้งอาเซียนได้ขยายขอบเขตการค้ากับชาติในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก อย่างไรก็ตาม อาเซียนควรโน้มน้าวให้ RCEP ร่วมกันสร้างข้อตกลงทางการค้าที่มีคุณภาพ

นอกจากนี้ ประธานอาเซียนในปี ๒๕๖๓ ยังต้องเผชิญกับความท้าทายในเรื่อง **การรับมือกับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่** โดยเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยล่าสุดเมื่อ ๒๐ ก.พ.๖๓ การประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศอาเซียน-จีน สมัยพิเศษ ว่าด้วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) อาเซียนได้บรรลุ Statement of the Special ASEAN-China Foreign Ministers' Meeting on the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)^๒ เพื่อเน้นย้ำถึงการรับมือกับ COVID-19 ผ่านคณะมนตรีประสานงานอาเซียน (ASEAN Coordinating Council: ACC) พร้อมทั้งอาเซียนมีความยินดีที่จะร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ที่เป็นพันธมิตรกับอาเซียน รวมถึงการพยายามสร้างกรอบความร่วมมือทางการแพทย์ ทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และการร่วมมือกับองค์การอนามัยโลก

บทสรุป: ท่าทีที่เหมาะสมของไทย และกองทัพ

การดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนของเวียดนาม ปี ๒๕๖๓ ไม่เพียงแต่เป็นโอกาสของเวียดนามในการผลักดันการสร้างสรรค์ประชาคมอาเซียนให้แข็งแกร่งมากขึ้น แต่เวียดนามยังมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันความร่วมมือ การยกระดับสถานะ และชื่อเสียงของอาเซียนในภูมิภาค และเวทีระหว่างประเทศ

สำหรับประเทศไทย ควรยืนยันความพร้อม และสนับสนุนการดำเนินการของเวียดนาม ในการสร้างอาเซียนให้เป็นภูมิภาคที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และมีความก้าวหน้าทางสังคมร่วมกันภายใต้การรักษาไว้ซึ่งความเป็นแกนกลางของอาเซียน (ASEAN Centrality)

สำหรับกองทัพ ควรสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือด้านความมั่นคงเชิงสร้างสรรค์ และส่งเสริมกิจกรรมการทูตเชิงป้องกัน เพื่อเป็นพื้นฐานของการดำรงสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาค

ข้อมูลอ้างอิง

^๑ <https://en.nhandan.com.vn/politics/item/8134902-international-press-conference-on-vietnam-s-asean-chair-year-2020.html>

^๒ <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/860426>

^๓ ชำรงชัย หนูหนักดี. (๒๕๖๓). Track II Monitor: ประเด็นเร่งด่วนของเวียดนามในการเป็นประธานอาเซียนปี ๒๐๒๐. ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.

^๔ <https://asean.org/press-statement-chairman-asean-coordinating-council-special-meeting-acc-covid-19/>

เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา SSC Focus กรุณาส่งข้อคิดเห็นของท่านมายัง คณะผู้จัดทำ (ศศย. สปท.) T/F : ๐ ๒๒๗๕ ๕๗๑๕ - ๑๖

๑. ท่านสนใจประเด็นใดเพิ่มเติม/เห็นว่าควรศึกษาเพิ่มเติม

☐ การเมือง ☐ เศรษฐกิจ ☐ สังคม ☐ วิทยาศาสตร์/เทคโนโลยี ☐ การทหาร ☐ พลังงาน/สิ่งแวดล้อม ☐ อื่น ๆ

๒. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

บทวิเคราะห์โดย เรืออากาศโทหญิง ศิวลิย์ สิริโรจน์บริรักษ์ นักวิจัย ศศย.สปท.

จัดทำโดย ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ โทร./โทรสาร : ๐ ๒๒๗๕ ๕๗๑๕ - ๑๖ website : www.sscthailand.org